

Zomerganzen in de provincie Groningen in 2020 en 2021

Kees Koffijberg
Vincent de Boer

Sovon-rapport 2021/53

Zomerganzen in de provincie Groningen in 2020 en 2021

Kees Koffijberg

Vincent de Boer

Sovon-rapport 2021/53

Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Provincie Groningen

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2023

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Provincie Groningen

Wijze van citeren: Koffijberg K. & de Boer V. 2021. Zomerganzen in de provincie Groningen in 2020 en 2021. Sovon-rapport 2021/53. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's omslag: Kees Koffijberg

Opmaak: Laura Hondshorst

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Toernooiveld 1

6525 ED Nijmegen

e-mail: info@sovon.nl

website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

Samenvatting	6
Dankwoord	7
1. Inleiding	8
2. Werkwijze	10
2.1. Organisatie en telperiode	10
2.2. Veldwerk	11
2.3. Weersomstandigheden	12
2.4. Gegevensbewerking	13
3. Resultaten	14
3.1. Algemene resultaten	14
3.2. Grauwe Gans	15
3.3. Grote Canadese Gans	17
3.4. Brandgans	19
3.5. Soepgans	20
3.6. Nijlgans	21
4. Trends in aantallen in 2015-2021	22
5. Conclusies, discussie en aanbevelingen	25
6. Literatuur	27
Bijlagen	28

Samenvatting

Sinds juli 2015 voeren medewerkers van Sovon Vogelonderzoek Nederland in opdracht van de Provincie Groningen tellingen uit van overzomende ganzen in Groningen. De provincie herbergt in de zomer vooral grotere aantallen Grauwe Ganzen, Grote Canadese Ganzen en Nijlganzen. De tellingen, die naast aantallen ook informatie verzamelen over broedsucces en herkomst, voeden de informatiebehoefte van het provinciale faunabeleid. De tellingen zijn zo opgezet dat eens in de drie jaar een integrale (provincie-dekkende) telling wordt uitgevoerd (2015, 2018, 2021) en jaarlijks een steekproeftelling in de beste ganzengebieden (die bij de integrale tellingen in 2015 en 2018 goed waren voor driekwart van alle getelde ganzen, maar in 2021 nipt de helft). Alle tellingen worden uitgevoerd door professionele tellers van Sovon, plaatselijk ondersteund door medewerkers van de terreinbeheerders. De tellingen worden uitgevoerd volgens een gestandaardiseerd protocol (vergelijkbaar met de telmethode in de winter) en de verwerking vindt plaats via de routine voor de watervogeltellingen zoals Sovon/CBS die hebben ontwikkeld. Gegevens worden in het veld nauwkeurig per groep vastgelegd op een tablet, met behulp van de app Avimap. Tijdens de invoer en bij de verwerking van de gegevens vindt een validatie plaats met behulp van gegevens van eerdere tellingen/jaren.

De steekproeftelling in juli 2020 en de integrale telling in juli 2021 leverden resp. 10.843 en 15.908 ganzen op, voor meer dan driekwart bestaande uit Grauwe Ganzen. Zowel op grond van de drie integrale tellingen in 2015, 2018 en 2021 en de gegevens van de jaarlijkse steekproeftelling vond bij geen van de ganzensoorten sinds 2015 een duidelijke toename plaats. Deze bevindingen contrasteren deels met gegevens van broedvogeltellingen, die zowel bij Grauwe Gans als Grote Canadese Gans in de provincie Groningen

nog steeds een significante toename te zien geven. Deze ogenschijnlijke discrepantie wordt waarschijnlijk veroorzaakt doordat bij de in juli aanwezige ganzen niet alleen Groningse broedvogels worden geteld, maar ook (niet-broedende) vogels van elders, die zich vooral in gebieden langs de kust (Lauwersmeer, Dollard) concentreren, en deels ook van buiten de provincie komen (zoals voor Grauwe Gans vastgesteld door vogels uit Duitsland, aam de hand van geringde dieren). Bij Grauwe Gans was verder het broedsucces in 2021 buitengewoon laag (2,9% eerstejaars vogels), wat er op duidt dat de omstandigheden in het broedseizoen van 2021 ongunstig waren (koud en nat weer). Bij Grote Canadese Gans had het wegvangen in Veendam/Wildervank een grote invloed op de resultaten. Op last van de gemeente werden eind juni 2021 c. 600 voornamelijk Grote Canadese Ganzen (exacte aantal en soorten niet vastgelegd) gevangen, zodat tijdens de telling in juli de aantallen fors achterbleven bij de ontwikkeling in voorgaande jaren. Maar ook als deze 600 vogels worden opgeteld bij het telresultaten van 2021 ligt het totale aantal maar een fractie boven het niveau van 2015 en 2018.

Mede gezien de concentraties van ganzen buiten de steekproefgebieden en het feit dan in 2021 nipt de helft van alle ganzen in de steekproefgebieden zelf pleisterde, bevelen we aan te overwegen de systematiek van de tellingen aan te passen naar een jaarlijkse integrale ganzentelling in juli. Bij voorkeur worden dan de telling door Sovon en de telling van de WBEs op een gecoördineerde wijze samengebracht zodat er één gegevensset beschikbaar komt. Belangrijke aspecten zijn daarbij een vaste systematiek, een goede invoer en validatie van de telgegevens en het doen van extra onderdelen als het uitvoeren van een leeftijdstelling (dat voldoende expertise en optiek vraagt, en dus ook een professionele inbreng).

Dankwoord

René Oosterhuis van de Stichting het Groninger Landschap (tegenwoordig Drents Landschap) wordt bedankt voor zijn medewerking aan de telling en zijn lokale expertise bij de voorbereiding. Namens Sovon werd de telling uitgevoerd door Peter de Boer, Joost van Bruggen, Albert de Jong, Jeroen Nienhuis, Jelle Postma, Henk Koffijberg en Kees Koffijberg.

Tevens werden voor het Groningse deel van het Lauwersmeer gegevens gebruikt van de maandelijkse watervogeltelling in juli, die wordt gecoördineerd en uitgevoerd door de telgroep Lauwersmeer (organisatie Nico Beemster) en Staatsbosbeheer.

Erik van Winden (Sovon) droeg zorg voor het samenvoegen van gegevensbestanden, de vervaardiging van de kaarten en het beheer van de database met telgegevens.

Vanuit de Provincie Groningen was de projectbegeleiding in handen van Ronnie Vos.

1. Inleiding

In de provincie Groningen komen ook in de zomer grote aantallen ganzen voor (hierna zomerganzen genoemd). Het gaat dan om succesvolle broedvogels en hun jongen, mislukte broedvogels, overzomerende (niet broedende) vogels en ook ruiers. Een deel van deze ganzen zal van Groningse origine zijn, en ander deel eventueel afkomstig uit naburige provincies, of van over de grens in Duitsland (zo blijkt ook uit ringgegevens). De aanwezigheid van deze ganzen leidt plaatselijk tot problemen met de landbouw en vormt aanleiding voor discussies tussen landbouwers, jagers, terreinbeheerders en beleidsmakers om eventuele overlast te reduceren.

De Provincie Groningen sloot in 2014 met alle betrokken provinciale partijen een Ganzenakkoord dat de schadeproblematiek moet verminderen en tegelijk beoogt de ganzenpopulaties duurzaam in stand te houden. Een belangrijk uitgangspunt voor de uitvoering en evaluatie van dit akkoord is een goede monitoring van aantallen, verspreiding, broedsucces en dispersiegedrag. Deze kennis is belangrijk om na te gaan of de doelstellingen in het ganzenakkoord binnen bereik komen, en of het beleid zo nodig moet worden bijgesteld op grond van de verzamelde gegevens. Deze manier van werken sluit aan bij ganzenbeleid dat op de schaal van flyways door het *European Goose Management Platform* onder het *African-Eurasian Waterbird Agreement* (AEWA) wordt ontwikkeld voor Grauwe Gans en Brandgans, en waarin ook Nederland participeert.

Vanuit de provinciale achtergrond voert Sovon Vogelonderzoek Nederland in opdracht van de Provincie Groningen sinds juli 2015 gestandaardiseerde zomerganstellingen uit in Groningen. Eerdere ervaringen lieten zien dat de maand juli zich goed leent voor een telling van alle aanwezige zomerganzen (Castelijns 2003, van der Jeugd *et al.* 2006, de Boer & Voslamber 2010). De telling vindt plaats op een moment dat een aantal soorten nog in vleugelrui is en niet kan vliegen (Grote Canadese Gans, Brandgans, Nijlgans). Voor Grauwe Gans valt de telling enkele weken na de ruiperiode in mei-juni en hebben de ganzen eventuele ontoegankelijke moerasgebieden weer verlaten. Een telling in juli geeft verder beter inzicht in de totale omvang van de aanwezige zomerpopulatie dan broedvogelkarteringen in het voorjaar, omdat bij de juli-telling ook alle niet-broedende vogels worden meegenomen (nog niet broedende vogels of mislukte broedvogels). Doorgaans is het aantal individuen in een ganzenpopulatie in orde-grootte ongeveer een factor 4 groter dan het aantal broedparen (Schekkerman 2012), al zal dit per soort en per regio kunnen verschillen.

De vraagstellingen van de Provincie Groningen luiden:

- Hoe groot is de omvang van de overzomerende populaties ganzen in Groningen, incl. de Nijlgans.
- Hoe zijn de ganzen over het gebied van de provincie verspreid.
- Wat is de trend in aantallen van jaar op jaar.
- Wat is het jaarlijkse broedsucces.
- Wat is de herkomst van de aanwezige ganzen.

De verspreiding over de hele provincie wordt gevolgd door een integrale telling eens in de drie jaar (2015, 2018, 2021, ...). Voor de trend in aantallen wordt jaarlijks het deel van de provincie onderzocht dat de grootste concentraties herbergt, te weten het Groningse deel van het Lauwersmeer, Leekstermeer, omgeving Haren, Zuidlaardermeergebied, Roegwold/Midden-Groningen (incl. Hondshalstermeer) en Dollard, aanvuld met enkele andere relevante gebieden (figuur 1). Er is verder tijdens een telling afstemming met vergelijkbare professionele tellingen in Drenthe en Friesland, zodat concentraties langs de provinciegrens tegelijkertijd worden geteld. Naast aantallen worden leeftijdstellingen gedaan van eerstejaars en volwassen ganzen (om het broedsucces te bepalen) en wordt gecontroleerd of de ganzen halsbanden dragen (om de herkomst en dispersie te bepalen).

De telresultaten worden zo exact mogelijk vastgelegd in het veld (~perceelniveau), met behulp van een tablet en de app Avimap (zie verder hoofdstuk 2). Op die manier is een nauwkeurige plaatsbepaling van alle groepen mogelijk (ongeacht de grootte van de groep) en kan de verspreiding gedetailleerd in beeld worden

gebracht. Eventueel zijn de gegevens desgewenst naderhand te koppelen aan andere informatie als habitat, gewas en beheer (bijv. Basisregistratie Gewaspercelen, BRP). Bovendien vergemakkelijkt deze werkwijze de controle en validatie van de gegevens omdat alle informatie op het kleinst denkbare niveau wordt vastgelegd.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de aanpak en de resultaten van de steekproeftelling in Groningen in 2020 en de integrale telling in 2021. De resultaten worden vergeleken met eerdere tellingen in juli 2015, 2016, 2017, 2018 en 2019 (zie de Boer & Koffijberg 2015, 2016, 2017, 2018, 2020). Naast dit rapport is aan de opdrachtgever een GIS-bestand geleverd waarin alle in juli 2020 en juli 2021 getelde ganzen met de exacte locatie zijn opgenomen.

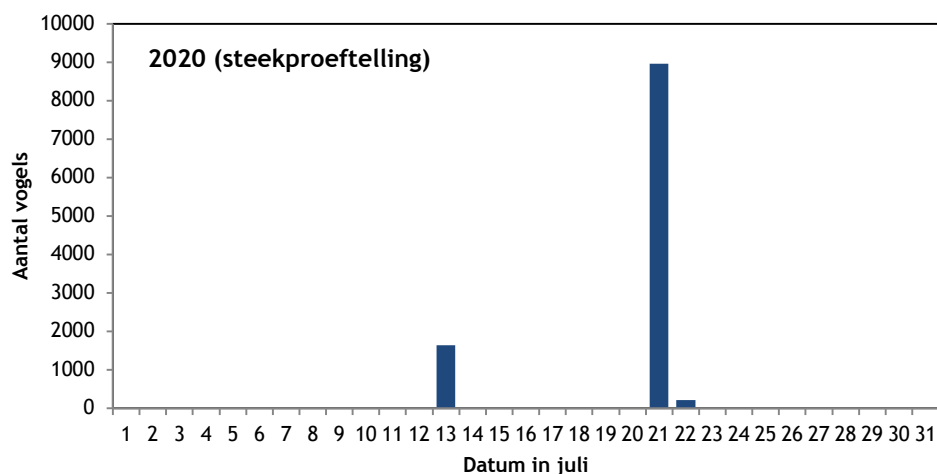
Figuur 1. Ligging van de monitoringgebieden die vanaf juli 2015 jaarlijks worden geteld t.b.v. monitoring van aantallen zomerganzen in de provincie Groningen. Daarnaast werd in 2015, 2018 en 2021 een integrale telling van de hele provincie gedaan (zie de Boer & Koffijberg 2018, dit rapport). De grootte van de steekproefgebieden bedraagt in totaal 33.496 ha.

2. Werkwijze

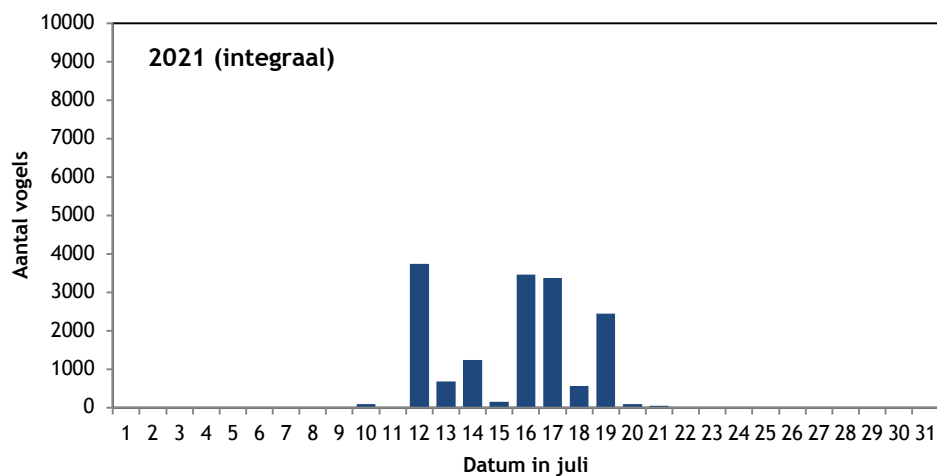
2.1. Organisatie en telperiode

Bij de telling wordt uitgegaan van de vast begrensde telgebieden, zoals die ook worden gehanteerd bij de ganzentellingen in de provincie Groningen in de winter (Hornman *et al.* 2012, 2022). Bij een integrale telling (2015, 2018, 2021) worden deze gebieden allemaal (dus provincie-dekkend) geteld, bij een steekproeftelling zoals in 2020 gaat het om een steekproef uit de Groningse telgebieden (zie figuur 1 voor ligging gebieden). In beide gevallen worden de te tellen gebieden op alle voorkomende ganzen geteld, grotendeels door met de auto de geschikte habitats af te rijden. Plaatselijk wordt gebruik gemaakt van een fiets of worden gebieden te voet doorkruist (laatste vooral in stedelijk gebied en in het Lauwersmeer). In het Lauwersmeer wordt bij de telling ook een boot gebruikt om vanaf land moeilijk toegankelijke plaatsen te kunnen bereiken.

Bij de telling in 2020 werd het grootste deel van de steekproefgebieden op 21 juli geteld door tellers van Sovon en de terreinbeheerders van Groninger Landschap (Leekstermeer)(figuur 2, 3). Alleen de telling van het Lauwersmeer op 13 juli viel een week vroeger, omdat het Lauwersmeer een eigen telroutine kent die aansluit bij de watervogeltellingen in de Waddenzee. We verwachten door de spreiding in teldatum geen problemen met verplaatsingen, omdat het Lauwersmeer in de maand juli vermoedelijk weinig uitwisseling heeft met andere gebieden in de steekproef (en als die uitwisseling er zou zijn, kan het beide kanten opwerken). Bij de overige gebieden werden eventuele verplaatsingen zoveel mogelijk geminimaliseerd door bij de organisatie rekening te houden met geografische eenheden waarbinnen de ganzen zich verplaatsen van dagrustplaats naar voedselgebied. Voor clusters van gebieden was steeds dezelfde teller actief, zodat makkelijk

Figuur 2. Aantal getelde ganzen per teldatum tijdens de zomerganzen-telling in de provincie Groningen in juli 2020 (steekproef) en 2021 (integraal), zie tekst voor uitleg.

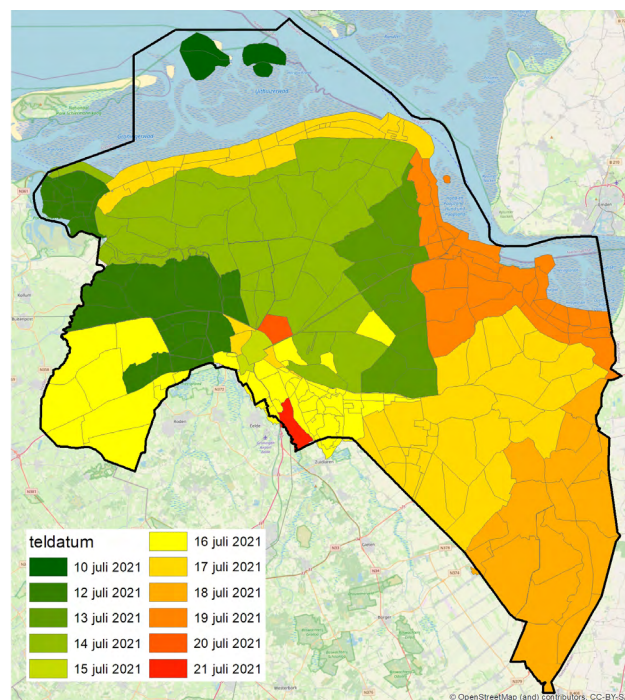
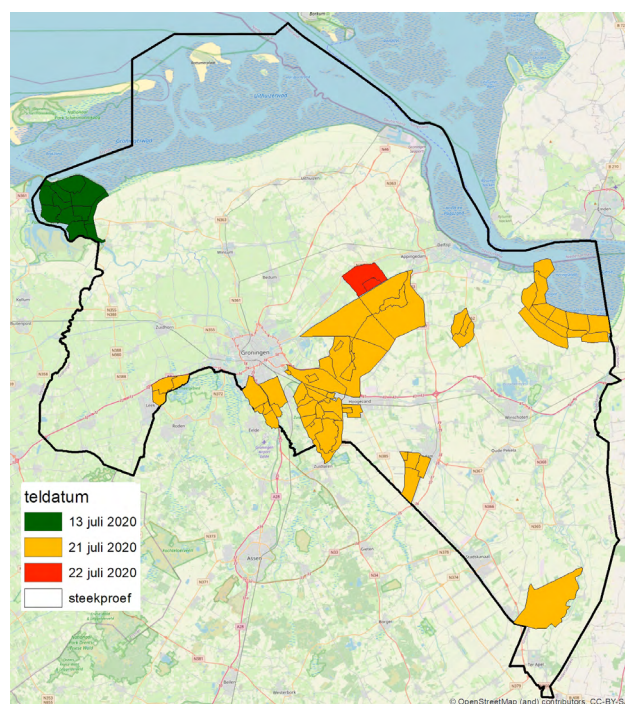
ingespeeld kon worden op eventuele verplaatsingen van ganzen. De tellers gebruiken een appgroep om onderling te communiceren over hun bevindingen.

In 2021 was er vanwege de grotere inspanning (integrale telling) en het slechte weer rond half juli meer spreiding in teldata (figuur 2). Ook dit jaar werden ecologische eenheden zoveel mogelijk op één moment geteld, met onderling contact tussen de tellers. Alleen voor samenhangende gebieden in Midden-Groningen was de telling over meerdere dagen gespreid (figuur 3). Maar net als in 2020 hoeft dit geen grote problemen op te leveren, omdat eventuele dubbeltellingen zich zullen uitmiddelen tegen gemiste groepen. Niettemin zal bij volgende tellingen worden gestreefd een dergelijke spreiding te voorkomen.

2.2. Veldwerk

Veldwerk vond in voornamelijk plaats tussen 9:30 en 16:30, als de meeste ganzen zich concentreren in waterrijke gebieden. Daarmee volgen de professionele tellingen in Groningen het landelijk protocol zomertelling ganzen (Landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen 2012), dat ook in andere provincies wordt gebruikt bij tellingen die door de Wildbeheerseenheden worden uitgevoerd. De in Groningen in juli 2020-2021 gehanteerde werkwijze week op enkele punten iets af. In stedelijk gebied werden tellingen reeds in de periode 8:00-9:30 uitgevoerd, alsmede tussen 18:00 en 21:00. Ganzen in stadsparken en ander stedelijk groen verblijven namelijk de hele dag in hetzelfde gebied en houden er niet het klassieke ritme op na van in de ochtend en avond foerageren in landbouwgebied en overdag rusten in watergebieden. Deze vogels verblijven de hele dag in het park zelf en kunnen dan ook eerder of later op de dag goed worden geteld. Voordeel is dan bovendien dat het publieksverkeer doorgaans minder groot is dan midden op de dag en vogels minder snel worden verstoord (en op eventueel moeilijker toegankelijke locaties verblijven).

Gebieden werden met behulp van verrekijker (8-10x) en telescoop (tot 60x) afgezocht op ganzen en de groepen werden, afhankelijk van de groepsgrootte, per individu of tiental geteld. Vaak werd een groep twee keer geteld om de juistheid van de telling te bevestigen. Van alle aanwezige ganzensoorten werden de aantallen apart geteld en genoteerd. De tellingen werden in het veld direct op een telefoon of tablet ingevoerd (via de applicatie Avimap). Alleen in het Lauwersmeer worden alle gegevens eerst op papier genoteerd, gecontroleerd en pas naderhand ingevoerd in de watervogeldatabase op sovon.nl.

Figuur 3. Getelde gebieden en teldatum tijdens de zomerganzen telling in de provincie Groningen in juli 2020 (steekproef) en juli 2021 (integraal).

Om de ontwikkelingen van de Groningse ganzenpopulatie beter te begrijpen werd tijdens de tellingen een zo groot mogelijke steekproef genomen van het aantal jongen in de groepen ganzen. Hiertoe werden adulten en juvenielen per groep afzonderlijk geteld. Met een telescoop is het goed mogelijk om de jongen uit het voorbije broedseizoen te herkennen (zie Koffijberg *et al.* 2017). Voorwaarde is wel dat vogels niet te ver weg zitten en de kop en hals goed te zien zijn. De in Groningen gebruikte methode is vergelijkbaar met die al decennia lang in de winter wordt gebruikt om het percentage eerstejaars in groepen overwinterende (arctische) ganzen vast te stellen (Hornman *et al.* 2012, 2022). Het tellen in de zomer is lastiger dan in de winter, omdat op afstand door luchttrillingen de bepaling van de ganzenleeftijden minder makkelijk is dan in de wintermaanden. Daar staat tegenover dat de herkenning in de zomer makkelijker is.

Absoluut gezien zijn deze broedsucces-cijfers in juli nog een optimistische maat voor het uiteindelijke broedsucces, omdat onder de eerstejaars ganzen in hun eerste levensmaanden nog veel sterfte plaatsvindt en bij aanvang van het najaar minder vogels zijn overgebleven (van Turnhout 2003). Dergelijke gegevens kennen dus beperkingen als ze bijvoorbeeld worden gebruikt in populatiemodellen. Maar ze geven wel goed inzicht in de jaarlijkse veranderingen in broedsucces, omdat ze jaarlijks op dezelfde wijze en op hetzelfde moment worden bepaald. Trends in broedsucces worden op die manier door de gegevens goed weergegeven, voor gebruik in populatiemodellen zou een correctie moeten plaatsvinden. Door menging van broedvogels en (niet-broed)vogels van elders kan het percentage jonge vogels overigens van gebied tot gebied sterk verschillen. De steekproef moet dus zoveel mogelijk gebieden bevatten om zowel concentraties broedvogels als niet-broedvogels af te dekken.

In Groningen zijn relatief veel Grauwe Ganzen en Grote Canadese Ganzen aanwezig met groene halsbanden met een unieke code. Deze vogels zijn geringd in het kader van een langlopend landelijk onderzoek naar de verspreiding en overleving van deze soorten (o.a. Voslamber & Koffijberg 2017). Van de Grauwe Gans zijn vooral in de Ooijpolder bij Nijmegen veel vogels geringd, maar ook in Groningen zelf (met name Zuidlaardermeergebied, omgeving Schildmeer, Woudbloem), in Noord-Holland en op Terschelling. Bij Grote Canadese Gans zijn de meeste dieren bij Den Bosch en in parken in Haren (vooral Boeremapark) en de stad Groningen geringd. Nijlganzen zijn vooral in de stad Groningen geringd. Tijdens de telling is bij deze soorten specifiek gelet op geringde individuen. Van andere soorten werden vrijwel geen individueel herkenbare exemplaren waargenomen op enkele lokaal

gekleurde Nijlganzen in de directe omgeving van stad Groningen na. Voor de uitwerking in dit rapport werden alle meldingen verwerkt die in de hele maand juli (2020 en 2021) in de provincie Groningen waren gedaan en ingevoerd bij www.geese.org. Deze gegevens worden gepresenteerd in de soortbespreking van Grauwe Gans en Grote Canadese Gans in hoofdstuk 3. Bij de interpretatie is het belangrijk om te beseffen dat de resultaten deels (sterk) door de ringinspanning worden bepaald, en slechts een eerste indicatie geven van de herkomst van de ganzen in de provincie Groningen.

2.3. Weersomstandigheden

Juli 2020 volgde op een boven-gemiddeld warme junimaand maar was zelf aan de koele kant (gegevens KNMI, <https://www.knmi.nl/nederland-nu/klimatologie/maand-en-seizoensoverzichten/2020/juli>). Na een wisselvallige eerste helft van de maand, overheerste rond de telling een afwisseling van koeler en warmer weer. In het binnenland daalde het kwik op 22 juli zelfs plaatselijk tot 4,8°C. De telling zelf kon onder goede omstandigheden worden uitgevoerd. Op de twee belangrijkste teldagen was het 18-20°C bij een wind van 4-6 m/s (overeenkomstig windkracht 3-4 Beaufort) en een deels bewolkte hemel (vooral op 22 juli). Bij de Lauwersmeertelling op 13 juli was het warmer en zonniger, bij een vergelijkbare windsnelheid. Samenvattend kunnen we concluderen dat weersomstandigheden het telresultaat in 2020 niet negatief hebben beïnvloed.

Juli 2021 volgde eveneens op een warme juni, maar was zelf eerder wisselvallig en iets aan de koele kant ten opzichte van normaal (<https://www.knmi.nl/nederland-nu/klimatologie/maand-en-seizoensoverzichten/2021/juli>). Vooral in het eerste deel van de telperiode was het erg wisselvallig (regen en wind) en zoeken naar geschikte weersmomenten om het veldwerk goed uit te kunnen voeren (bij hevige regen en sterke wind bijv. niet goed mogelijk leeftijden te onderscheiden). De tweede helft van de telperiode (vanaf 17 juli) verliep onder droge en zonnige omstandigheden. Temperaturen waren net als de hele maand aan de lage kant (hooguit 18°C), maar dit heeft als voordeel dat ganzen ook op afstand goed op leeftijd gebracht kunnen worden (weinig luchttrillingen). Hoewel de weersomstandigheden minder gunstig waren dan in 2020, verwachten we weinig negatieve invloed op de uiteindelijke telresultaten.

2.4. Gegevensbewerking

Vrijwel alle waarnemingen werden in het veld ingevoerd op een tablet of een smartphone met een topografische kaart of luchtfoto als ondergrond (zie paragraaf 2.2). Met behulp van deze basisgegevens werden alle tellingen geüpload in de watervogeldatabase van Sovon (vergelijkbaar met de routine van de wintertellingen). Tijdens de upload van het veld naar de database vindt er reeds een eerste controle plaats van ongewone soorten of extreme aantallen (nieuwe soort voor telgebied, of meer dan maximaal tot nu toe in telgebied gezien), die pas worden doorgestuurd bij actieve bevestiging door de teller. Naderhand is aan de hand van een stippenbestand met alle waarnemingen nog een handmatige nacontrole op dubbeltellingen en andere onvolkomenheden gedaan, en zijn eventuele vragen met de tellers teruggekoppeld. Vervolgens is een volledig GIS-bestand gemaakt, waaruit de verspreidingskaarten die in dit rapport worden gepresenteerd zijn vervaardigd en de aantallen zijn bepaald. Dit GIS-bestand is ook ter beschikking gesteld aan de Provincie Groningen.

3. Resultaten

3.1. Algemene resultaten

In juli 2020 werden in de vaste Groningse steekproefgebieden zoals die in figuur 1 zijn weergegeven in totaal 10.843 ganzen geteld. Het grootste deel daarvan bestond uit Grauwe Ganzen (8489 individuen, 78% van de getelde aantallen). Andere talrijke soorten waren Grote Canadese Gans met 1030 individuen en Nijlgans (953). Deze drie soorten waren dus samen goed voor 97% van het totaal aantal getelde ganzen in de steekproefgebieden in de provincie Groningen. Hybride ganzen vormen een minderheid in de aantallen getelde ganzen (minder dan 1% van het totaal). Tabel 1 geeft een overzicht van de getelde aantallen voor alle waargenomen soorten, inclusief informatie over het broedsucces (en de steekproefgrootte van het aantal op jongen gecontroleerde vogels).

Bij de integrale telling in juli 2021 werden in de hele provincie 15.908 ganzen geteld, waarvan 7916 (50%) binnen de steekproefgebieden (tabel 2). Het aantal in de steekproef was daarmee 27% lager dan in 2020. Qua soorten domineerde de Grauwe Gans ook in 2021: 82% van alle ganzen had betrekking op deze soort (88% als alleen met de steekproefgebieden wordt gerekend). Zoals in eerdere jaren met een integrale telling, werden ook enkele zeldzamere soorten gezien, zoals Sneeuwganzen en Rotganzen. Grauwe Gans, Soepganzen, Grote Canadese Gans, Brandganzen en Nijlganzen worden hierna meer in detail besproken; aan algemene beschouwing van trends staat in hoofdstuk 4 (met focus op de drie belangrijkste soorten).

Tabel 1. Aantal getelde ganzen in de provincie Groningen in steekproefgebieden in juli 2020 (zie figuur 1 voor getelde gebieden). Tevens is het percentage eerstejaars (jongen uit broedseizoen 2020) en het aantal op leeftijd gecontroleerde ganzen gegeven.

Soort	juli 2020 (steekproef)	juv %	aantal gecontroleerd
Toendrarietganzen	2	0	2
Grauwe Gans	8489	21,0	1417
Soepganzen	202	2,0	53
Grote Canadese Gans	1030	12,9	676
Brandganzen	156	40,0	105
Nijlganzen	953	6,9	830
hybride Canadese Gans x Grauwe Gans	10	62,5	7
hybride Canadese Gans x Soepganzen	1	0	0

Tabel 2. Aantal getelde ganzen in de provincie Groningen tijdens integrale telling in juli 2021, zowel het totaal voor de hele provincie als het aantal in de steekproef (vgl. tabel 1, figuur 1). Tevens is het percentage eerstejaars (jongen uit broedseizoen 2021) en het aantal op leeftijd gecontroleerde ganzen gegeven.

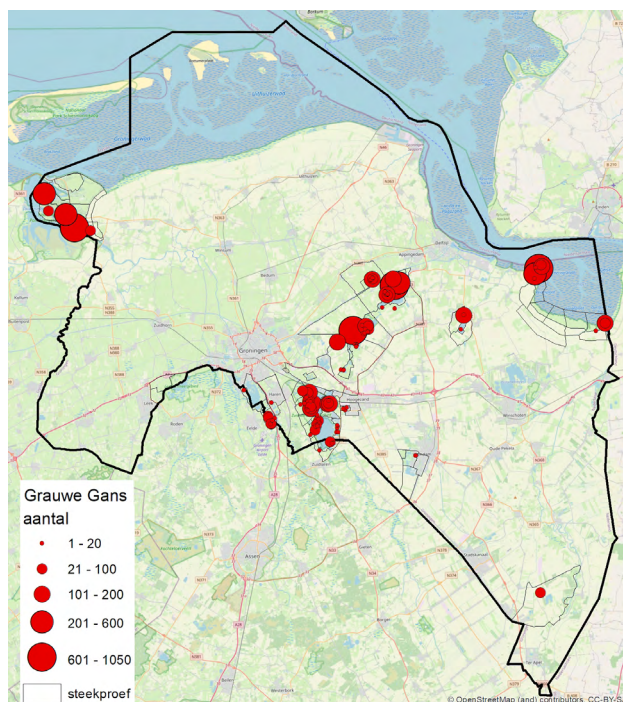
Soort	juli 2021 (integraal)	waarvan in steekproef	juv %	aantal gecontroleerd
Kolganzen	7	2	0,0	2
Grauwe Gans	12.988	6980	2,9	1864
Soepganzen	609	111	3,3	342
Sneeuwganzen	1	1	0,0	1
Grote Canadese Gans	1157	420	18,8	762
Brandganzen	191	54	44,5	157
Rotganzen	1	0	-	-
Nijlganzen	936	347	22,4	742
hybride Canadese Gans x Grauwe Gans	14	1	7,1	4
hybride Canadese Gans x Soepganzen	4	0	-	-

3.2. Grauwe Gans

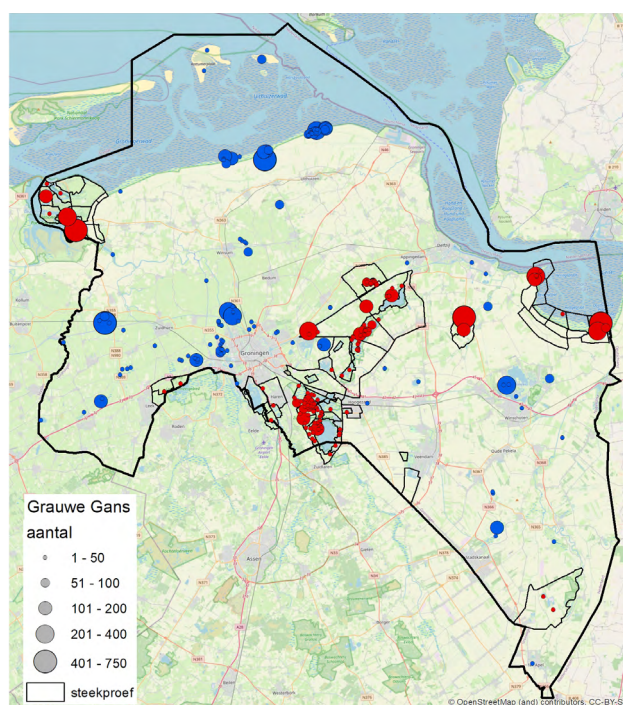
Aantallen en verspreiding

In de steekproefgebieden werden in juli 2020 8489 Grauwe Ganzen geteld, meer dan in 2017-2019 (gemiddeld 7500), maar nog altijd fors minder dan in het eerste jaar van de reeks in 2015 (11.640 vogels)(zie hoofdstuk 4 voor trends). Drie gebieden in en rond het Roegwold sprongen er uit en herbergden 43% van het totale aantal. Daarnaast werden vooral veel Grauwe Ganzen geteld in het Jaap Deensgat in het Lauwersmeer, in het Zuidlaardermeergebied en rond de Punt van Reide/Polder Breebaart aan de Dollard (figuur 3a). Opvallend weinig Grauwe Ganzen werden gezien in de steekproefgebieden in het zuidoosten van de provincie. Deze verspreiding past goed bij het beeld in eerdere jaren.

In juli 2021 werden in de hele provincie 12.988 Grauwe Ganzen geteld, waarvan 6980 (54%) in de steekproefgebieden. Ten opzichte van 2020 waren de concentraties in het Roegwold minder groot (figuur 3b). De grootste aantallen werden gevonden op de kwelder van de Dollard bij Nieuwe Statenzijl (1036) en in het Jaap Deensgat in het Lauwersmeer (905). Daarnaast waren opvallend grote groepen aanwezig in gebieden buiten de steekproef, waaronder het gebied bij Grijpskerk-Gerkesklooster (838, grootste groep bij de plasjes ten zuiden van de spoorlijn) en in Ruidhorn in de Emmapolder (831). Dit laatste gebied was onderdeel van verspreid voorkomende groepen langs de Noordkust, zowel op de kwelder als binnendijks (Klutenplas, Noordpolder). Elders werden buiten de steekproefgebieden onder andere grotere aantallen gevonden in de Koningslaagte ten noorden van Groningen en bij de Blauwe Stad. In grote delen van het landbouwgebied in Noord-Groningen en in de Veenkoloniën zijn Grauwe Ganzen, behoudens enkele lokale concentraties, schaars. Langs de Eems bij Bierum, waar door inrichting van het eiland Stern voor broedvogels en de nieuwe plas van de dubbele dijk, in de afgelopen jaren een groeiend aantal Grauwe Ganzen pleistert, werden ten tijde van de telling op 19 juli geen Grauwe Ganzen aangetroffen.

Figuur 3a. Verspreiding van aantallen Grauwe Ganzen in de steekproefgebieden in de provincie Groningen in juli 2020.

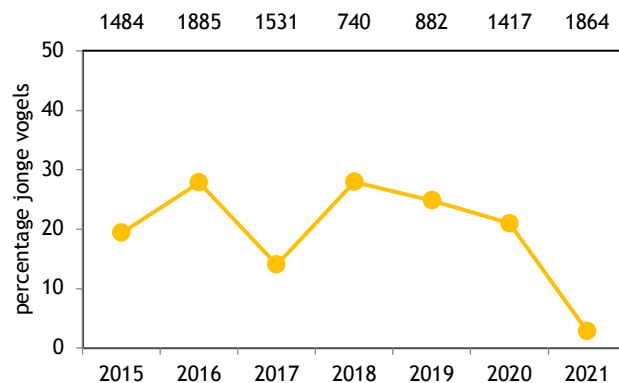
Figuur 3b. Verspreiding van aantallen Grauwe Ganzen in de provincie Groningen in juli 2021. Groepen binnen de steekproefgebieden zijn apart aangegeven (in rood).

Broedsucces

In 2020 werden onder 1417 gecontroleerde Grauwe Ganzen, verspreid over verschillende steekproefgebieden in de provincie, 21,0% eerstejaars vastgesteld (tabel 1). Dat percentage ligt wat lager ten opzichte van voorgaande jaren, maar past verder wel in het grotere beeld sinds 2015 (figuur 4). In 2021 was het aandeel jonge vogels daarentegen uitzonderlijk laag: onder 1864 Grauwe Ganzen werden slechts 2,9% eerstejaars gevonden (tabel 1, figuur 4). Voorlopige gegevens uit andere provincies wijzen er op dat dit lage broedsucces specifiek voor Groningen geldt (in Drenthe bijv. 15,7% eerstejaars). Landelijk bedroeg het percentage eerstejaars bij Grauwe Ganzen van 2015-2019 gemiddeld 17,1% en nam op lange termijn af (Hornman *et al.* 2022). Het lage aandeel eerstejaars in Groningen in 2021 kan een combinatie zijn van weinig succesvolle broedvogels (in de opgroeiperiode van kleine kuikens was het weer uitzonderlijk nat en koud), maar ook een naar verhouding groter aandeel niet-broedvogels. Die laatste concentreren zich vooral in het kustgebied, zoals Lauwersmeer, Noordkust en Dollard (waar in 2021 grote aantallen werden geteld).

Herkomst

In juli 2020 en 2021 werden resp. 94 en 82 verschillende halsbanden afgelezen (in totaal resp. 171 en 110 aflezingen). Een groot deel van deze individuen was geringd in de regio zelf, en dan met name rondom het Schildmeer (Roegwold) en in het Zuidlaardermeergebied (tabel 3). In 2020 ging het om 66% van alle afgelezen individuen, in 2021 zelfs om 77%. Een belangrijk deel was verder afkomstig van over de grens in Duitsland, uit de Landkreis Aurich. Deze vogels werden vrijwel zonder uitzondering afgelezen in de Dollard (incl. Punt van Reide en Polder Breebaart), wat suggereert dat dit gebied voor een deel bevolkt wordt door Grauwe Ganzen uit Duitsland (wat gezien de korte afstand niet verwonderlijk is, maar wat bij Brandgans niet wordt opgemerkt, zie verderop). Slechts eenmaal werd één van deze vogels elders in de provincie gezien (Botjeszandgat bij Noordbroek). Interessant is verder

Figuur 4. Jongenpercentage bij Grauwe Gans tijdens julitelingen in de provincie Groningen in 2015-2021. Dit jongenpercentage is een indicatie voor het jaarlijkse broedsucces. De cijfers boven de grafiek geven het jaarlijks aantal op leeftijd gecontroleerde individuen weer.

een Poolse vogel (geel P703) die in 2021 werd afgelezen. Dit individu werd in juni 2017 in het westen van Polen geringd, en werd tot nu toe afgelezen in Mecklenburg-Vorpommern, Brandenburg en Schleswig-Holstein in Duitsland en in Oostenrijk, Slowakije en Tsjechië (laatste drie landen 's winters). Uit Groningen kwamen er aflezingen uit Polder Breebaart en bij Dannemeer (alle in 2021). Waarnemingen van ganzen geringd in Arnhem en op Terschelling suggereren dat ook Grauwe Ganzen van elders uit Nederland naar Groningen komen. Opvallend is dat van Terschelling, waar in de afgelopen jaren een groter aantal Grauwe Ganzen van halsbanden werd voorzien, slechts tweemaal een vogel werd afgelezen (langs de Friese kust worden deze vogels veel vaker gezien). Voor het overige zullen de gegevens gepresenteerd in tabel 3 ook vooral de ringinspanning weergeven, maar lijkt tegelijk de conclusie wel gerechtvaardigd dat veel (maar niet alle) Grauwe Ganzen die in juli in Groningen verblijven uit de regio zelf stammen.

Regio geringd	Juli 2020	Juli 2021
Ostfriesland, Duitsland	26	14
Wielkopolski, Polen	-	1
Omgeving Schildmeer-Woudbloem	13	18
Zuidlaardermeergebied	49	45
Hoogezand	3	3
Haren	1	-
Terschelling	1	1
Arnhem	1	-

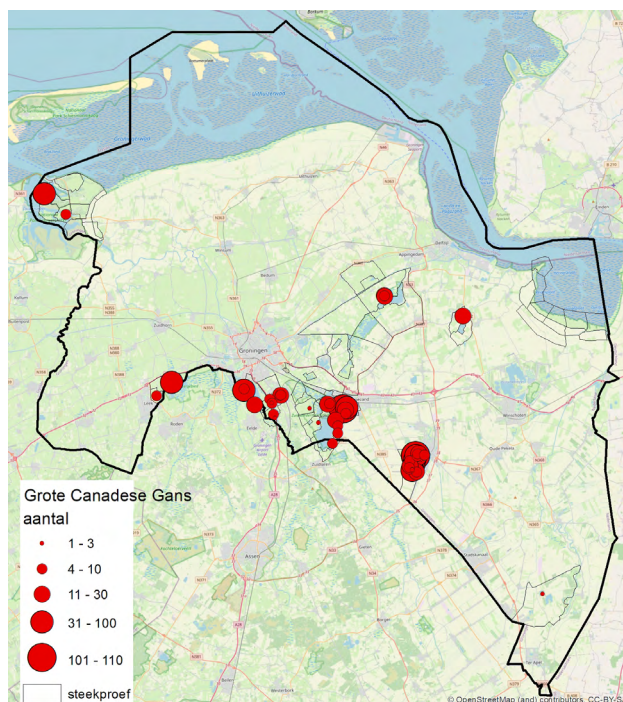
Tabel 3. Herkomst van Grauwe Ganzen in Groningen in juli 2020-2021 (gebaseerd op waarnemingen ingevoerd bij www.geese.org).

3.3. Grote Canadese Gans

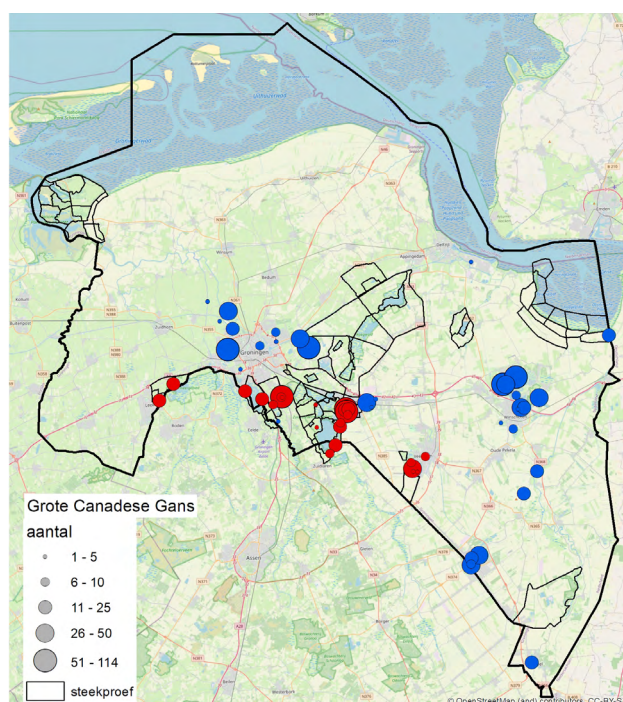
Aantallen en verspreiding

In de steekproefgebieden in de provincie Groningen werden in juli 2020 1030 Grote Canadese Ganzen geteld, maar weinig minder dan in het piekjaar 2015 en duidelijk boven het niveau van 2016-2019 (zie hoofdstuk 4 voor trends). Grotere aantallen zaten, net als in eerdere jaren, vooral in en rond het stedelijk gebied van Veendam/Wildervank, Hoogezand-Sappemeer en Haren (figuur 5a). Bijna de helft (48%) van alle vogels bevond zich in de telgebieden in Veendam/Wildervank en nog eens 15% in het Gorechtspark in Hoogezand-Sappemeer. In het buitengebied, zoals het Roegwold, omgeving Hondshalstermeer, Lauwersmeer en Sellingerbeetse was de Grote Canadese Gans veel dunner gezaaid. Langs de kust ontbrak de soort geheel.

De integrale telling in juli 2021 leverde met 1157 vogels maar weinig extra Grote Canadese Ganzen op ten opzichte van de steekproeftelling in 2020. Er waren maar vier gebieden met meer dan 100 Grote Canadese Ganzen; rondom de Blauwe Stad (183), in het Gorechtspark van Hoogezand (166), de Polders De Eendracht/Oude Held ten westen van de stad (119) en bij Harkstede (109 (figuur 5b)). Deels gaat het om concentraties buiten de steekproefgebieden. Opvallend bij de vergelijking van de verspreiding tussen 2020 en 2021 is de afname rond Veendam en Wildervank. In eerdere jaren concentreerden zich in de bebouwde kom van deze plaatsen grote groepen ruiende ganzen (in mindere mate ook broedvogels en hun jongen). Eind juni 2021, dus enkele weken voorafgaand aan de telling in juli, werden op last van de gemeente ongeveer 600 (voornamelijk) Grote Canadese Ganzen weggevangen (H. Weidgraaf, Gemeente Veendam, *in litt.* 21 oktober 2021, zie ook <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/831347/veendam-treedt-op-tegen-ganzen-overlast-de-populatie-is-te-groot>). Met deze vangst is een substantieel deel van de zomerpopulatie in Groningen verwijderd, wat dus ook de afname ten opzichte van eerdere jaren verklaart (zie verder hoofdstuk 4). Het zal interessant worden om na te gaan hoe de aantallen zich de komende jaren gaan ontwikkelen.

Figuur 5a. Verspreiding van aantallen Grote Canadese Ganzen in de steekproefgebieden in de provincie Groningen in juli 2020.

Figuur 5b. Verspreiding van aantallen Grote Canadese Ganzen in de provincie Groningen in juli 2021. Groepen binnen de steekproefgebieden zijn apart aangegeven (in rood).

Broedsucces

Bij de Grote Canadese Gans werd in 2020 bijna twee derde (676 individuen, 66% van geteld aantal) op leeftijd gecontroleerd. Het jongenpercentage bedroeg 12,9% (tabel 1). In 2021 ging het om 762 gecontroleerde vogels (eveneens 66% van geteld aantal) en 18,8% eerstejaars. Deze cijfers zijn heel vergelijkbaar met de situatie in 2017-2019. Dit suggereert op het eerste gezicht dat Grote Canadese Ganzen in Groningen weinig succesvol broeden. Het is echter waarschijnlijk dat het jongenpercentage dat bij de zomertelling wordt vastgesteld niet helemaal representatief is, omdat veel Grote Canadese Ganzen naar Groningen komen om er de vleugelrui door te maken. Al deze vogels zijn ten minste 1 jaar oud en te jong om te broeden of mislukt in de legselfase. Dit grote contingent ruiende vogels drukt dan het jongenpercentage van de wel succesvolle vogels omlaag.

Herkomst

Een groot deel van de in Nederland geringde Grote Canadese Ganzen wordt in de provincie Groningen geringd, en dat uit zich in een groot aantal afgelezen individuen in juli 2020 (199 individuen, 408 aflezingen) en 2021 (121 individuen, 568 aflezingen). Aangezien een groot deel van de ringactiviteiten zich concentreerden in parken in Haren (vooral Boeremapark) en diverse locaties in de stad Groningen domineren deze bij de afgelezen vogels (2020-2021 resp. 62% en 74% van alle afgelen individuen) (tabel 4). In 2021 werden ook enkele vogels gezien die in het midden (Utrecht) of zuiden van het land (Tilburg, Den Bosch) waren geringd, wat er op wijst dat ook Grote Canadese Ganzen van elders in de zomer naar de provincie Groningen komen, vergelijkbaar met de bevindingen uit 2019 en eerdere jaren. In welke verhoudingen eigen (broed)vogels en vogels van elders voorkomen is op grond van de sterke concentratie van ringactiviteiten in Groningen moeilijk te bepalen. Daar komt bij dat uit eerdere jaren ook aflezingen bekend zijn van vogels geringd in Duitsland, die echter alleen met minder opvallende pootringen worden geringd.

Regio geringd	Juli 2020	Juli 2021
Groningen/Haren (parken)	123	90
Hoogezand (Gorechtpark)	58	19
Veendam/Wildervank	11	1
Lettelbert	1	-
Den Bosch	-	5
Vleuten	-	2
Tilburg	-	3
Overschild	-	1

Tabel 4. *Herkomst van Grote Canadese Ganzen in Groningen in juli 2020-2021 (gebaseerd op waarnemingen ingevoerd bij www.geese.org).*

3.4. Brandgans

Aantallen en verspreiding

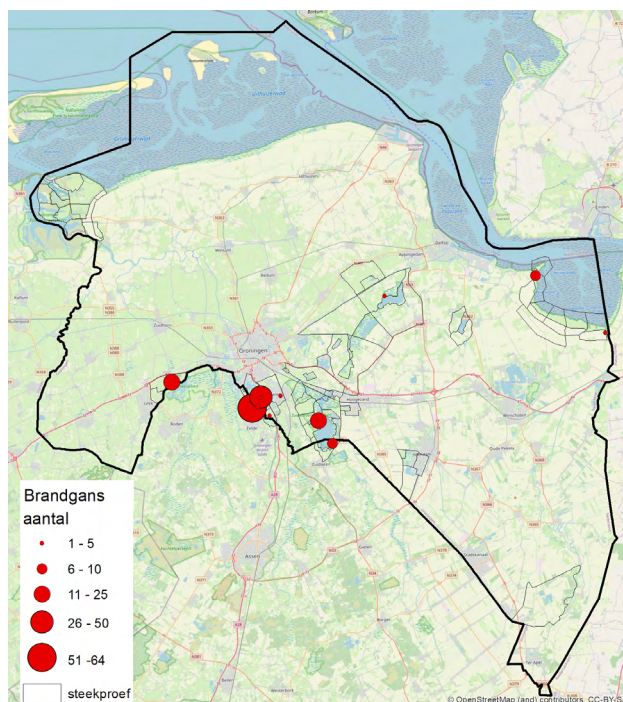
Brandganzen worden in de zomer in Groningen maar op enkele specifieke locaties aangetroffen, en het gaat om minder dan 1% van de landelijke aantallen. In juli 2020 werden in totaal 156 vogels geteld. Net als in eerdere jaren was voorkomen grotendeels beperkt tot de gebieden ten zuiden en westen van de stad Groningen (figuur 6a), waar zich al enkele jaren een (kleine) broedpopulatie bevindt. Opvallend was het geheel ontbreken in het Lauwersmeer en het kleine aantal aan de kust, zoals in de Dollard (9 in Polder Breebaart), waar zich langs de Eems in Duitsland een grotere broedpopulatie bevindt. Anders dan Grauwe Ganzen komen Brandganzen in juli kennelijk niet de grens over.

In 2021 werden bij de integrale telling iets meer Brandganzen geteld, namelijk 191. Naast de bovengenoemde locaties ten zuiden en westen van de stad, verbleven in juli 2021 enkele groepen Brandganzen (in totaal 132 vogels) in de Koningslaagte (figuur 6b). Gezien de kleinere aantallen aan de zuidwestkant van de stad, gaat het mogelijk om dezelfde vogels. Langs de Noordkust en Dollard werden vrijwel geen Brandganzen gezien.

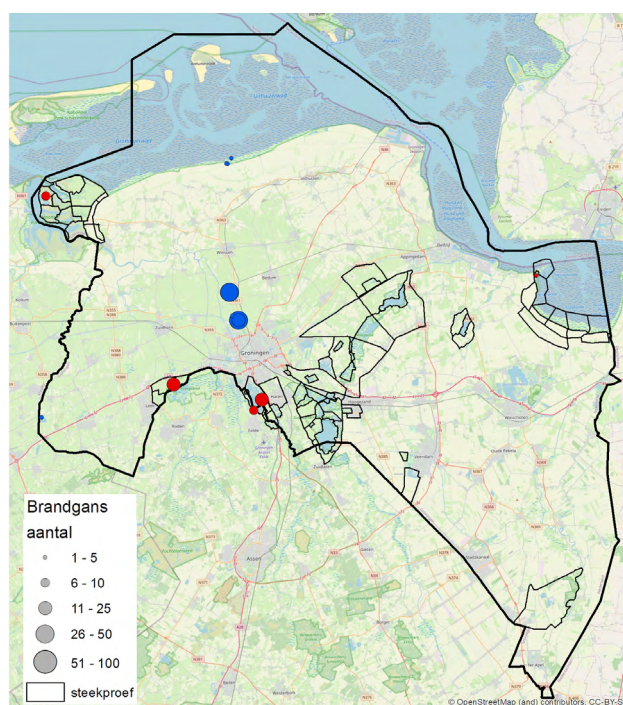
Vergeleken met 2015 (492) en 2018 (346) was het aantal bij de integrale telling duidelijk kleiner.

Broedsucces

In 2020 werden onder 105 vogels (67% van geteld aantal) 40% eerstejaars vastgesteld. Dit is veruit het hoogste percentage jonge Brandganzen sinds de start van de tellingen in 2015 en wijst er op dat de Brandganzen in 2020 een goed broedseizoen doormaakten. Tot nu toe was het hoogste percentage jonge vogels 19% (2018-2019). In 2021 was het aandeel eerstejaars zelfs nog een fractie hoger (44,5% onder 157 vogels, 82% van geteld aantal). Het is niet duidelijk of het hoge aandeel jonge vogels een maat is voor het succes van de Groningse broedvogels, of dat niet-broedende vogels zich voor de vleugelrui naar elders begeven (zodat voornamelijk de succesvolle broedvogels in juli achterblijven).

Figuur 6a. Verspreiding van aantallen Brandganzen in de steekproefgebieden in de provincie Groningen in juli 2020.

Figuur 6b. Verspreiding van aantallen Brandganzen in de provincie Groningen in juli 2021. Groepen binnen de steekproefgebieden zijn apart aangegeven (in rood).

3.5. Soepgans

Aantallen en verspreiding

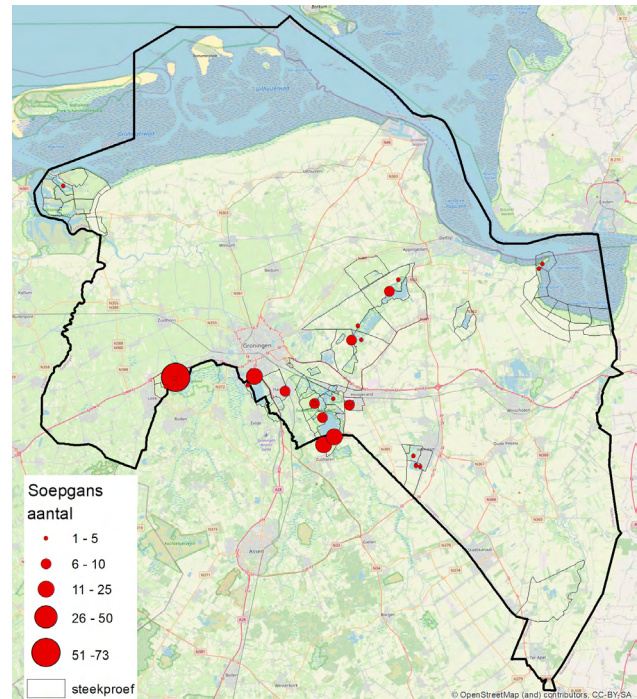
In de steekproefgebieden in de provincie Groningen werden in juli 2020 202 Soepganzen geteld, een fractie minder dan in 2019. De meeste Soepganzen bevonden zich op de inmiddels bekende plekken in het buitengebied (figuur 7a). Grotere groepen waren ditmaal meer verspreid dan in 2019.

In juli 2021 werden 609 Soepganzen gevonden, waarvan 111 (18%) in de steekproefgebieden. Naast de bekende groep bij het Leekstermeer, werden grotere aantallen Soepganzen voornamelijk in en rondom de stad Groningen gezien, daarnaast o.a. langs het Reitdiep, in Appingedam-Delfzijl en in Winschoten-Blauwe Stad (figuur 7b). Het gaat hier voornamelijk om gebieden die buiten de jaarlijkse steekproef vallen.

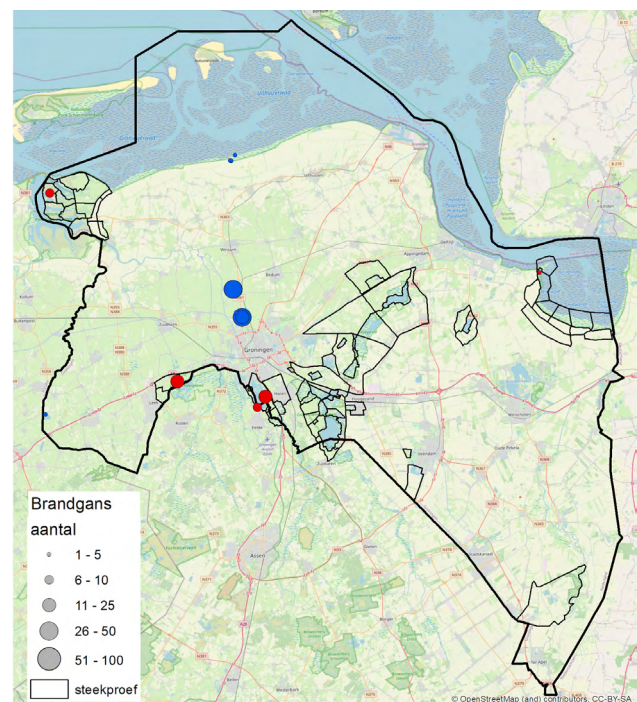
Vergeleken met integrale tellingen in 2015 (1010) en 2018 (829) was het aantal Soepganzen in 2021 aanzienlijk verminderd. De verspreiding veranderde weinig, maar in de meeste gebieden namen de aantallen in de loop van de tijd af.

Broedsucces

Er werden weinig Soepganzen op leeftijd gebracht. In 2020 werd onder 53 gecontroleerde vogels slechts 1 jong gezien (jongenpercentage 1,9%). In 2021 werd een veel grotere steekproef bekeken (342 individuen) maar bleef het aantal jonge vogels beperkt (3,3%). Dit wijkt weinig af van de cijfers die in eerdere jaren werden verkregen. Alleen in 2018 werd tijdens de integrale telling met een grotere steekproef een jongenpercentage van 10% gevonden. Dat Soepganzen vaak moeite hebben om jongen groot te brengen wordt ook in andere regio's in het land opgemerkt. Veel groepen bestaan uitsluitend uit volwassenen en vaak wordt er niet (succesvol) gebreed. Dat is kennelijk ook in Groningen het geval. Het lage broedsucces kan ook een oorzaak zijn van de sinds 2015 verminderde aantallen. Het is onbekend in hoeverre groepen Soepganzen worden weggevangen.

Figuur 7a. Verspreiding van aantallen Soepganzen in de steekproefgebieden in de provincie Groningen in juli 2020.

Figuur 7b. Verspreiding van aantallen Soepganzen in de provincie Groningen in juli 2021. Groepen binnen de steekproefgebieden zijn apart aangegeven (in rood).

3.6. Nijlgans

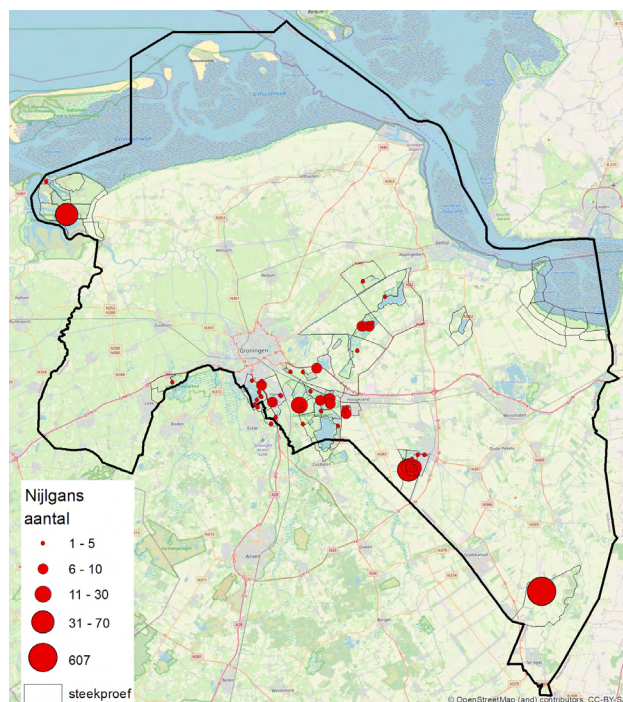
Aantallen en verspreiding

De Nijlgans is met Grote Canadese Gans de talrijkste soort na de Grauwe Gans. In juli 2020 werden in de steekproefgebieden in de provincie Groningen 953 Nijlganzen geteld, duidelijk boven het gemiddelde van de afgelopen jaren (zie hoofdstuk 4). De grootste aantallen bevonden zich bij grotere wateren waar de vleugelrui wordt doorgemaakt (figuur 8a). Bijna tweederde (607 vogels, 64% van geteld aantal) van alle Nijlganzen in de steekproefgebieden zat op de zandwinplassen bij Sellingerbeetse.

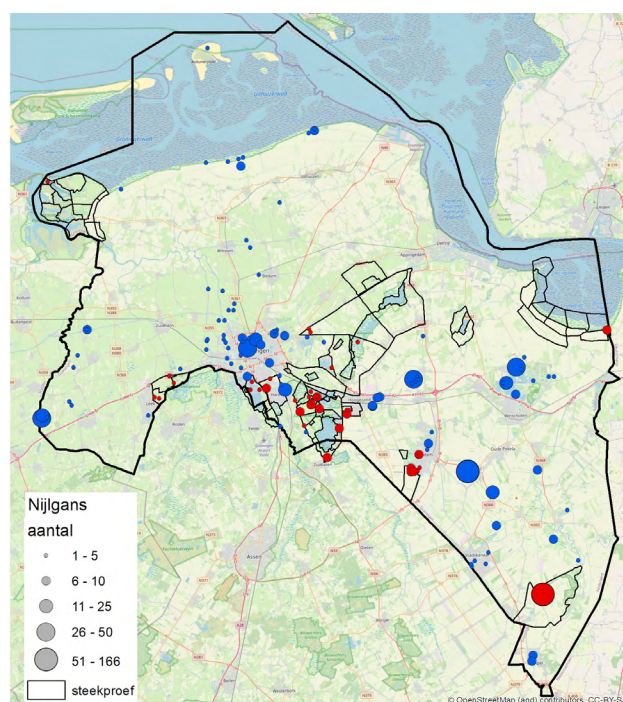
Ondanks de grotere dekking bij de telling in 2021 werden een fractie minder Nijlganzen geteld dan in 2020 (figuur 8b). In totaal ging het om 936 vogels, waarvan 347 in de steekproef (37%). De afname ten opzichte van 2020, en het kleine aantal in de steekproef, kwam vooral door het veel kleinere aantal op de zandwinplas van Sellingerbeetse (106 ind.). Buiten Sellingerbeetse om wordt de voorkeur voor zandwinplassen duidelijk, met concentraties in Heeresmeer bij Nieuwe Pekela, Botjeszandgat bij Noordbroek en de zandwinplas bij Opende. Het zal bij al deze vogels gaan om groepen in de vleugelrui.

Broedsucces

In 2020 werden 830 individuen, 87% van het getelde aantal, op leeftijd gebracht. Het jongenpercentage was met 7% vergelijkbaar met 2019 (7%), maar een stuk lager dan in 2018 (44%), 2017 (31%), 2016 (17%) en 2015 (35%). In 2021 paste het jongenpercentage van 22,4% (op 742 gecontroleerde vogels) meer in het beeld van eerdere jaren. De grote variatie in jongenpercentage van jaar op jaar wordt deels veroorzaakt door het wisselende aandeel ruiende vogels in gebieden als de zandwinplas bij Sellingerbeetse. Deze groepen bestaan enkel uit volwassen (ouder dan één jaar) vogels en zorgden ervoor dat familiegroepen die in andere gebieden wel werden gezien, op het provinciale totaal een minderheid vormden.

Figuur 8a. Verspreiding van aantallen Nijlganzen in steekproefgebieden in de provincie Groningen in juli 2020.

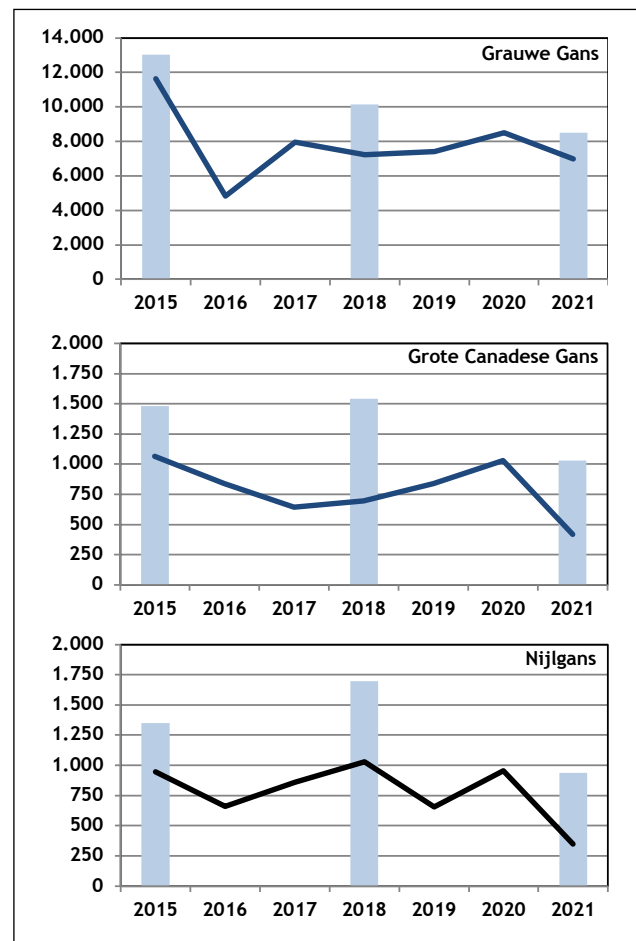

Figuur 8b. Verspreiding van aantallen Nijlganzen in de provincie Groningen in juli 2021. Groepen binnen de steekproefgebieden zijn apart aangegeven (in rood).

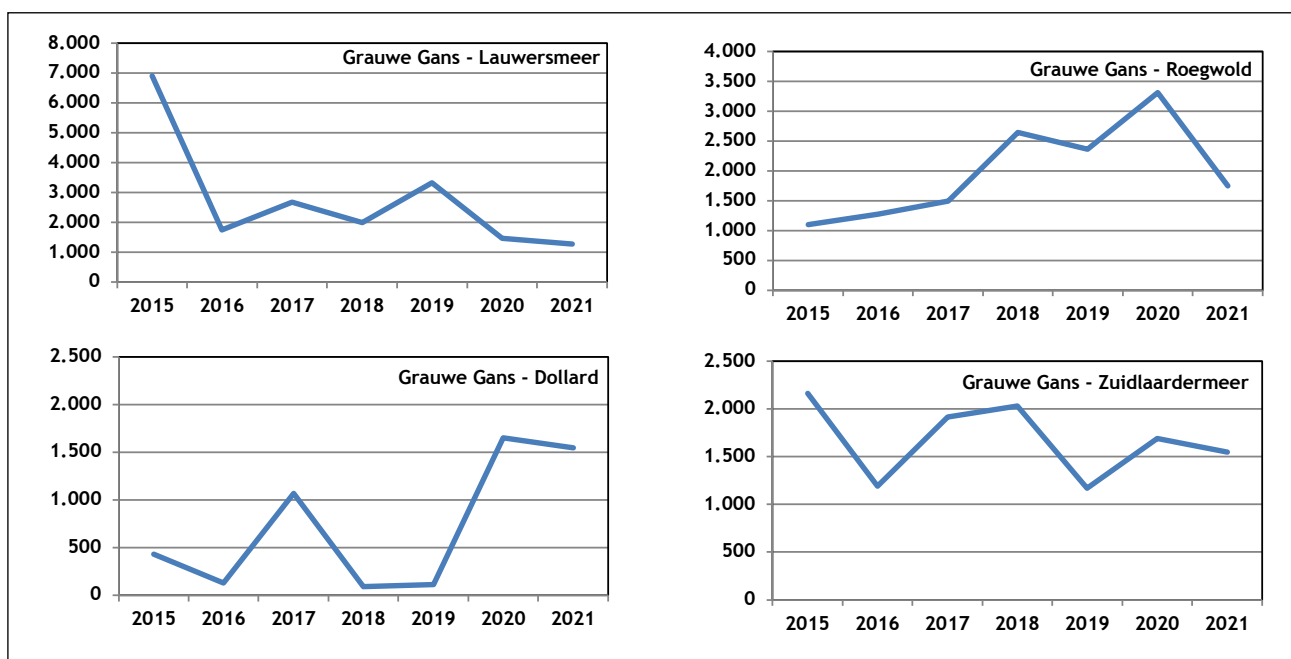
4. Trends in aantallen in 2015-2021

De telling in 2021 was de zevende op een rij waarin een steekproeftelling werd uitgevoerd en de derde integrale telling. Deze reeks is weliswaar nog aan de korte kant om met een formele trendanalyse te toetsen, maar geeft inmiddels wel een eerste indicatie van de ontwikkelingen van de aantallen ganzen in Groningen in de zomer, in figuur 9 weergegeven voor de drie belangrijkste soorten Grauwe Gans, Grote Canadese Gans en Nijlgans.

Opvallend is dat bij geen van deze soorten sprake is van een (sterke) toename, zoals die wel uit andere provincies wordt gemeld. Het aantal Grauwe Ganzen is na een piek in 2015 en een dal in 2016 tamelijk stabiel, terwijl de integrale tellingen eerder op een afname wijzen. Dit contrasteert met de toename van het aantal broedende ganzen (Bekijk [gegevens van Grauwe Gans in Groningen](#)). Een verklaring voor deze ogenschijnlijke discrepantie is, dat het aantalsverloop in Groningen in juli waarschijnlijk (1) veel meer door niet-broedende ganzen wordt bepaald dan door de (betrekkelijk kleine) broedpopulatie en/of (2) het aantalsverloop mede wordt gevoed door vogels van buiten de provincie, zoals waarnemingen van Duitse Grauwe Ganzen in de Dollardregio suggereren (vgl. tabel 3). Bij een verdere toename van het aantal broedvogels kunnen broedvogels op termijn het beeld wel gaan domineren, maar vooralsnog is de dynamiek vooral onderhevig aan fluctuaties in gebieden als Lauwersmeer en Dollard (vgl. figuur 10a), waar vermoedelijk het aandeel eigen broedvogels klein is (in ieder geval kleiner dan in bijv. Roegwold of Zuidlaardermeergebied).

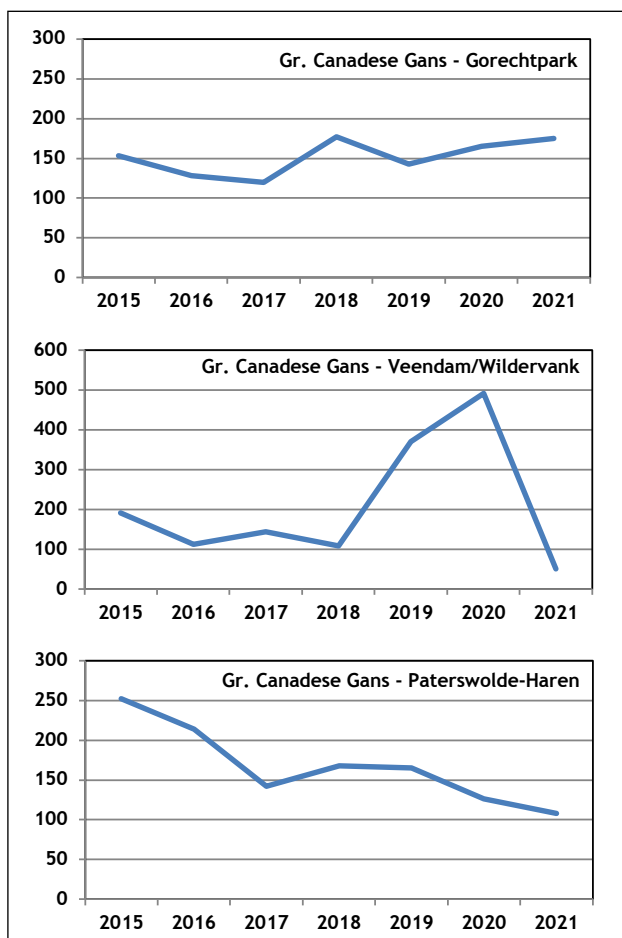

Figuur 9. Aantallen getelde Grauwe Ganzen, Grote Canadese Ganzen en Nijlganzen in de provincie Groningen in 2015-2021, weergegeven voor de integrale tellingen (balken) en de jaarlijkse steekproeftelling (lijn).

Figuur 10a. Aantallen Grauwe Ganzen in de belangrijkste gebieden in Groningen in 2015-2021.

Bij Grote Canadese Gans was het aantal in de steekproef in 2020 bijna weer op het niveau van het piekjaar 2015 (grotere aantallen in meerdere gebieden), maar tekende zich in 2021 zowel bij de aantallen in de steekproef als in de hele provincie een opvallende afname af. De oorzaak is de vangst van ongeveer 600 (voornamelijk) Grote Canadese Ganzen in de gemeente Veendam, enkele weken voor de telling (vgl. figuur 10b). Met het aantal gevangen vogels erbij, zou het totaal voor de hele provincie een fractie hoger hebben uitgedrukt (c. 1630 vogels) dan bij de integrale telling in 2018 (1544). Van een duidelijke toename bij de integrale telling was ook dan evenwel geen sprake geweest. Ook bij deze soort is het aantal broedende Grote Canadese Ganzen in Groningen groeiende (Bekijk [gegevens van Grote Canadese Gans in Groningen](#)), maar door de instroom van ruiende vogels in de zomermaanden wordt het aandeel eigen broedvogels in de julitelling laag gehouden en weerspiegelt het aantalsverloop vooral dat van de niet-broedvogels. Hoewel getalsmatig moeilijk te duiden is hoeveel vogels van elders naar Groningen komen, wijzen aflezingen van halsbanden uit het midden en zuiden van het land er op dat ook van grotere afstanden Grote Canadese Ganzen naar Groningen komen in de zomer (vgl. tabel 4).

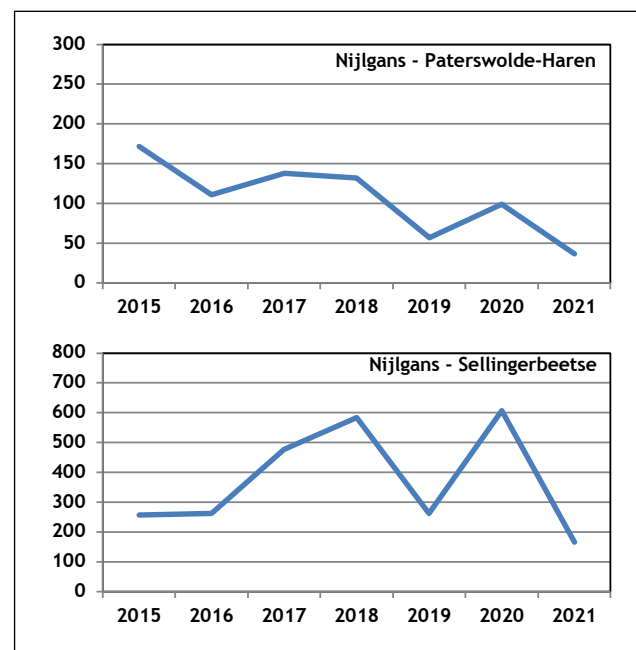

Figuur 10b. Aantallen Grote Canadese Ganzen in de belangrijkste gebieden in Groningen in 2015-2021.

Bij Nijlgans was 2021 zowel in de steekproef als bij de integrale telling het laagste aantal in de reeks. Ook bij de broedvogeltellingen in het voorjaar liet de Groningse reeks een opvallende afname zien (Bekijk [gegevens van Nijlgans in Groningen](#)). Daarnaast zal, net als bij Grauwe Gans en Grote Canadese Gans, het aantalsverloop sterk afhangen van de jaarlijkse fluctuaties in de aantallen op ruiplaatsen, zoals de diverse zandwinplassen in de provincie (vgl. figuur 10c). De herkomst van deze vogels is onbekend.

Zowel bij Soepgans als Brandgans namen de aantallen zoals die bij de integrale tellingen in 2015, 2018 en 2021 werden geteld af. Het aantal Soepganzen nam ten opzichte van 2015 met 40% af, het aantal Brandganzen met 61%.

Op regionale schaal komen bij de Grauwe Gans duidelijk de eerder genoemde fluctuaties in gebieden als Lauwersmeer en Dollard naar voren (figuur 10a). In gebieden met grotere broedpopulaties, zoals het Roegwold en het Zuidlaardermeergebied is de spreiding in aantallen minder groot. In het Roegwold was tot en met 2020 een duidelijke toename gaande, maar viel het aantal in 2021 terug op het niveau van rond

Figuur 10c. Aantallen Nijlganzen in de belangrijkste gebieden in Groningen in 2015-2021.

2017. In het Zuidlaardermeergebied lijkt het aantal Grauwe Ganzen in de loop van de tijd eerder iets af te nemen.

Bij de Grote Canadese Gans springt vooral de sterke afname in Veendam/Wildervank in het oog (figuur 10b), zoals eerder genoemd een gevolg van het wegvangen van een groot aantal ganzen. In andere gebieden wisselen de ontwikkelingen, van een toename in het Gorechtpark in Hoogezand tot een afname in de omgeving van Paterswolde en Haren.

Bij Nijlgans vond in de omgeving van Paterswolde en Haren een vergelijkbare afname plaats als bij Grote Canadese Gans (figuur 10c). Het aantal in de zandplas van Sellingerbeetse was het laagste sinds de start van de reeks in 2015 en laat over de hele reeks sterke fluctuaties zien. In één van deze plassen (de 'zuidplas') is in de zomer/najaar van 2021 ook een groot drijvend zonnepark aangelegd, wat mogelijk ook effect zal hebben op het aantal (ruiende) Nijlganzen in dit gebied.

5. Conclusies, discussie en aanbevelingen

Sinds juli 2015 worden door medewerkers van Sovon Vogelonderzoek Nederland jaarlijks professionele zomerganzenstellingen uitgevoerd in de provincie Groningen. Deze tellingen worden op een gestandaardiseerde wijze uitgevoerd met telmethodieken, gegevensverwerking en validatieprocedures die aansluiten bij de tellingen die in de winter door vrijwilligers worden gedaan. Naast een telling van de aanwezige aantallen wordt ook het broedsucces (percentage eerstejaars) en de herkomst/dispersie vastgelegd, de laatste door middel van het aflezen van individueel gemerkte ganzen die via het portaal www.geese.org worden verwerkt.

Aantallen

Bij de steekproeftelling van juli 2020 werden 10.843 ganzen geteld, waaronder 8489 Grauwe Ganzen (78% van het totaal). Andere talrijke soorten waren Grote Canadese Gans (1030) en Nijlgans (953). Bij de integrale telling in 2021 waren de totale aantallen uiteraard groter, namelijk 15.908 ganzen, in orde van grootte vergelijkbaar met 2015 (17.467) en 2018 (14.856). Opnieuw was de Grauwe Gans het meest talrijk (82% van alle getelde ganzen).

Zoals ook wordt weerspiegeld door een nagenoeg vergelijkbaar aantal ganzen bij de integrale tellingen in 2015, 2018 en 2021 is bij geen van de belangrijke soorten sprake van een duidelijke toename. Het aantal Grauwe Ganzen bleef na een piek in 2015 en dal in 2016 in de steekproefgebieden opmerkelijk stabiel, terwijl de totalen voor de drie integrale tellingen zelfs naar een afname tenderen. Gezien het aantalsverloop in gebieden als het Lauwersmeer en de Dollard, wordt het aantalsverloop in de zomer waarschijnlijk sterk door het contingent niet-broedende ganzen gedomineerd, en veel minder door de lokale broedvogels (die op grond van de broedvogeltellingen van Sovon nog steeds in aantal toenemen in Groningen). Ook in belangrijke broedgebieden, zoals het Roegwold en de omgeving van het Zuidlaardermeer is evenwel geen toename gaande (tot en met 2020 wel in Roegwold). Het broedsucces bij Grauwe Gans in 2021 behoorde tot de laagste in de reeks, en lag met 2,9% ver onder het gemiddelde landelijke beeld. Mogelijk heeft dit bijgedragen aan het kleine aantal Grauwe Ganzen in een aantal gebieden. De weersomstandigheden in april en begin mei, de periode dat kuikens het meest gevoelig zijn voor extreme weersomstandigheden, waren uitzonderlijk koud (gegevens KNMI), wat negatieve invloed zal hebben gehad op de overlevingskansen van kuikens. Onbekend is, in hoeverre legselbeperkende maatregelen hebben bijgedragen aan het lage broedsucces.

Het aantal Grote Canadese Ganzen nam in 2021 sterk af door het wegvangen van c. 600 individuen van voornamelijk deze soort in de gemeente Veendam, enkele weken voorafgaand aan de telling. Tot en met 2020 was hier een sterke toename gaande van vooral ruiende vogels. Maar ook als deze 600 vogels worden opgeteld bij het telresultaten van 2021 ligt het totale aantal maar een fractie boven het niveau van 2015 en 2018.

Bij de Nijlgans wordt het aantalsverloop vooral gedomineerd door de omvang van ruiconcentraties op zandwinplassen zoals die bij Sellingerbeetse. Hier verzamelen zich in de zomer de niet-broedende vogels, mogelijk deels ook afkomstig uit Duitsland. Door de fluctuaties heen was het aantal Nijlganzen op de plassen bij Sellingerbeetse in de loop der jaren toegenomen, maar viel in 2021 terug op het laagste niveau in de reeks. Een deel van het gebied is nu ook in gebruik genomen als drijvend zonnepark, wat mogelijk ook zijn weerslag zal hebben op de aantallen in de komende zomers.

Verspreiding

Grauwe Ganzen zijn in Groningen vooral te vinden in de natte as van het Zuidlaardermeer naar het Schildmeer, en daarnaast rond het Hondshalstermeer, op de Dollard en in het Lauwersmeer. De integrale telling van 2021 liet daarnaast concentraties zien bij de Blauwe Stad, Grijpskerk, lokaal langs de Noordkust en in de Koningslaagte. Het gaat deels om belangrijke aantallen, die dus niet in de jaarlijkse steekproef worden meegenomen.

Grote Canadese Gans is meer dan Grauwe Gans aan het stedelijk gebied gevonden. Belangrijke concentraties vinden we vooral rondom de stad Groningen, in Hoogezand en in Veendam/Wildervank. Een belangrijke concentratie buiten de steekproefgebieden is die rondom de Blauwe Stad, waar zowel broedvogels als ruiers verblijven. Langs de kust en in Noord-Groningen zijn Grote Canadese Ganzen uitgesproken schaars.

Nijlganzen komen vooral in de zuidelijke helft van de provincie op grotere schaal voor. Grote groepen zijn vooral te vinden op een aantal zandwinplassen, o.a. bij Opende, Noordbroek, Nieuwe Pekela en Sellingerbeetse. Daarnaast is deze soort goed vertegenwoordigd in de Blauwe Stad (vergelijk Grote Canadese Gans) en rondom de stad Groningen. Op de zandwinplassen, maar ook bij grotere concentraties elders zal het vooral om ruiende vogels gaan.

Discussie steekproefopzet

In 2015 en 2018 kwam ongeveer driekwart van alle ganzen voor binnen de in figuur 1 weergegeven begrenzing van de steekproefgebieden. In 2021 was dit nipt de helft. Het is dan ook de vraag in hoeverre de aantallen in de steekproefgebieden een goede afspiegeling vormen van de trend in aantallen in de loop van de tijd. Bij Grauwe Gans werden buiten de steekproefgebieden in 2021 o.a. grotere aantallen waargenomen langs de Noordkust, bij de Blauwe Stad en ten noord(westen) van de stad Groningen. Bij Grote Canadese Gans was dat vooral het geval direct ten noorden en oosten van de stad, rondom de Blauwe Stad en op de Veenhuizerstukken bij Stadskanaal, bij Brandgans aan de noordkant van de Stad en bij Nijlgans in meerdere gebieden verspreid over het centrale deel van de provincie. In theorie zou de steekproef met een aantal van deze gebieden uitgebreid kunnen worden (bijv. omgeving Blauwe Stad, locaties langs de Noordkust, Koningslaagte ten noorden van Groningen, maar het is de vraag of een jaarlijkse integrale telling dan niet een beter inzicht geeft in alle ontwikkelingen. De kans is groot, dat ook in de toekomst de begrenzing van de steekproef telkens moet worden bijgesteld mochten zich in bepaalde gebieden nieuwe ontwikkelingen voordoen (zoals momenteel het geval langs de Eems ter hoogte van Bierum). Bij een integrale tellingen worden al deze ontwikkelingen goed in beeld gebracht.

Wordt een integrale telling overwogen, dan is het een aanbeveling na te gaan in hoeverre de professionele telling van Sovon en de telling van de WBEs geïntegreerd kan worden. Belangrijke aspecten zijn daarbij een vaste systematiek, een goede invoer en validatie van de telgegevens en het doen van extra onderdelen als het uitvoeren van een leeftijdstelling (dat voldoende expertise en optiek vraagt, en dus ook een professionele inbreng). Groot voordeel van zo'n aanpak is ook dat er één gegevensset beschikbaar komt met informatie over ganzen in Groningen in de zomer, in plaats van twee die onafhankelijk van elkaar worden verzameld en geregeld discussie opleveren over wat "juist" is. Deze geïntegreerde gegevens kunnen dan ook op grotere schaal worden gebruikt, bijv. bij de implementatie van het flywaybeleid van AEWA in Nederland.

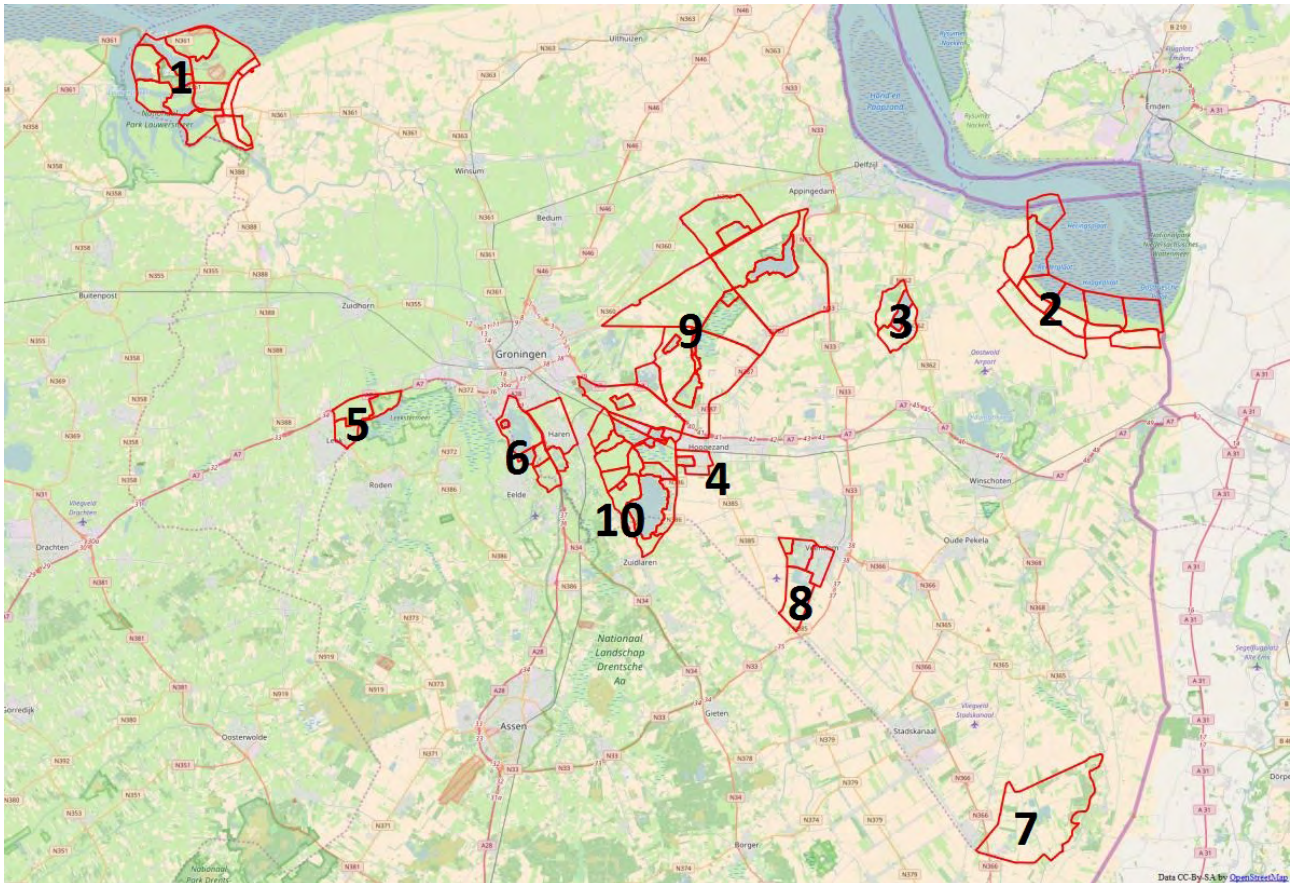
6. Literatuur

- DE BOER V. & VOSLAMBER B. 2010. Hoeveel overzomende ganzen telt Nederland? *Sovon-nieuws* 23(2): 3-4.
- DE BOER V. & KOFFIJBERG K. 2015. Zomerganzen Provincie Groningen in 2015. *Sovon-rapport 2015/59*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE BOER V. & KOFFIJBERG K. 2016. Zomerganzen in de provincie Groningen in 2016. *Sovon-rapport 2016/49*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE BOER V. & KOFFIJBERG K. 2017. Zomerganzen in de provincie Groningen in 2017. *Sovon-rapport 2017/48*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE BOER V. & KOFFIJBERG K. 2018. Zomerganzen in de provincie Groningen in 2018. *Sovon-rapport 2018/45*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE BOER V. & KOFFIJBERG K. 2019. Zomerganzen in de provincie Groningen in 2019. *Sovon-rapport 2020/23*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- CASTELIJNS H. 2003. Monitoring van ganzen in Zeeuws-Vlaanderen in 2003. *Rapport VWG Duumpje/Steltkluut*.
- HORNMAN M., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K. & KLAASSEN O. 2012. Handleiding Sovon Watervogel- en slaapplaatstellingen. *Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen*.
- MENNO HORNMAN, MARWA KAVELAARS, KEES KOFFIJBERG, ERIK VAN WINDEN, PAUL VAN ELS, ALBERT DE JONG, ROMKE KLEEFSTRA, JAN SCHOPPERS, ROY SLATERUS, CHRIS VAN TURNHOUT & LEO SOLDAAT 2022. *Watervogels in Nederland in 2019/2020*. *Sovon rapport 2022/06*, *RWS-rapport BM 22.03*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VAN DER JEUGD H.P., VOSLAMBER B., VAN TURNHOUT C., SIERDSEMA H., FEIGE N., NIENHUIS J. & KOFFIJBERG K. 2006. Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei? *Sovon-onderzoeksrapport 2006/02*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- KOFFIJBERG K., KOWALLIK C. & SUDMANN S.R. 2017. Leitfaden zum Erfassen der Gänsebestände in NRW - Juli 2017. NWO, www.nw-ornithologen.de/index.php/aktivitaeten/projekte-programme/sommergaense
- KOFFIJBERG K., VAN DEN BREMER L. & VAN WINDEN E. 2020. Ontwikkeling van ganzenaantallen, ganzenschade en overzicht van beheersmaatregelen voor ganzen in de provincie Groningen. *Sovon rapport 2020/35*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- LANDELIJKE TECHNISCHE WERKGROEP ZOMERTELLING GANZEN, 2012. Protocol zomertelling ganzen, gezamenlijk protocol voor de provinciale zomertellingen van ganzen. April 2012.
- SCHEKKERMAN H. 2012. Aantalsschattingen van broedende ganzen in Nederland: een evaluatie en kwantificering van de onzekerheidsmarges. *Sovon-rapport 2012/34*, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VAN TURNHOUT C., VOSLAMBER B., WILLEMS F. & VAN HOUWELINGEN G. 2000. Trekgedrag en overleving van Grauwe Ganzen in de Ooijpolder. *Limosa* 76: 117-122.
- VOSLAMBER B. & KOFFIJBERG K. 2017. Status van Grauwe Gans en Grote Canadese Gans in de provincie Groningen in het zomerhalfjaar. *Sovon-rapport 2017/42*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlagen

Bijlage 1. Aantallen Grauwe Gans, Grote Canadese Gans en Nijlgans in de steekproefgebieden in 2015-2021.

Ligging van de tien steekproefgebieden voor ganzentellingen in Groningen die in 2015-2021 werden geteld.

Grauwe Gans

Regio	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1. Lauwersmeer	6.907	1.753	2.681	2.002	3.326	1.478	1.283
2. Dollard	431	128	1.066	90	111	1.648	1.544
3. Hondshalstermeer	943	333	630	234	210	128	746
4. Hoogezand-Gorechtpark	3	6	5	2	5	9	7
5. Leekstermeer	24	25	73	46	79	0	40
6. Paterswolde-Haren	52	106	97	192	149	190	44
7. Sellingerbeetse	0	0	0	1	1	29	20
8. Wildervank	18	10	1	0	1	3	1
9. Roegwold	1.102	1.274	1.496	2.641	2.360	3.313	1.746
10. Zuidlaardermeergebied	2.160	1.188	1.914	2.032	1.170	1.691	1.549

Grote Canadese Gans

Regio	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1. Lauwersmeer	116	260	106	70	89	95	14
2. Dollard	0	0	0	0	0	0	0
3. Hondshalstermeer	108	0	31	0	4	12	0
4. Hoogezand-Gorechtpark	153	128	120	177	143	165	175
5. Leekstermeer	5	9	16	78	23	46	24
6. Paterswolde-Haren	252	214	142	168	165	126	108
7. Sellingerbeetse	0	0	0	0	0	1	0
8. Wildervank	191	113	144	108	370	492	51
9. Roegwold	93	74	35	63	31	37	0
10. Zuidlaardermeergebied	149	41	49	33	16	56	48

Nijlgans

Regio	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1. Lauwersmeer	83	91	37	62	98	72	2
2. Dollard	4	2	0	1	0	0	7
3. Hondshalstermeer	186	10	3	0	2	0	0
4. Hoogezand-Gorechtpark	2	13	16	19	12	17	13
5. Leekstermeer	16	22	12	12	24	4	11
6. Paterswolde-Haren	71	39	47	43	27	44	26
7. Sellingerbeetse	258	262	477	584	263	607	166
8. Wildervank	172	111	138	132	57	99	37
9. Roegwold	29	16	42	76	103	47	13
10. Zuidlaardermeergebied	126	92	86	101	71	63	72

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

